

Բ. Գ Ո Ր Ի Ն

3KП1(0922երթեւակ)

ՄՏՈՒԳՎԱՄ Է 1961 թ.

ՀԵՂԱՓՈՒՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԵՏԸ

Թարգմ. Վ. Միխայիլան

ՊԵՏՉՐԱՏ

ՀԼԿՑԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵՎԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՑԵՐԵՎԱՆ 1 9 3 8

1588

Պատ. խմբագիր՝ Մ. Արմենյան
Լեզվական խմբագիր՝ Հ. Հարությունյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Գասպարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Արղաբանյան

A $\frac{\pi}{75933}$

Գլխավոր լիազոր՝ Ղ—3580. Հրատ № 4484.

Պատվեր 192. Տիրած 4000.

Թուղթ 62×94. Տպագր. $\frac{4}{5}$ մամ.

Մեկ մամ. 38 400 նշան. Հեղինակ. $\frac{2}{5}$ մամ.

Հանձնված և արտադրության 15 փետրվարի, 1938 թ.

Ստորագրված և տպագրության համար 28 մարտի, 1938 թ.

Գինը 35 Կ.

Յերեխաներ, մենք ուզում ենք պատմել ձեզ աննկուն կամքի և բուշեվիկյան մեծ կրքի տեր մի մարդու մասին: Նրա անշեղ և նպատակասլաց կյանքը տարիներ շարունակ փարոսի պես լույս է տալու նոր սերունդներին:

Նրա անունը միշտ էլ կմնա վորպես ազնվության, անկաշառության և ճշմարտության սիմվոլ: Կուսակցության հավատարիմ վորդու պայծառ դեմքը միշտ էլ հպարտության զգացմունք կառաջացնի սոցիալիզմի բարեկամների մեջ:

Մենք խոսում ենք Ձերժինսկու մասին:

Նա ծնվել է Լիտվայում, 1877 թվականի սեպտեմբերի 11-ին. 1937 թվի սեպտեմբերի 11-ին լրացավ նրա ծնրնդյան 60 տարին:

Ձերժինսկու վողջ կյանքը, մինչև հեղափոխությունը, յեղել է բանտի խցիկների, աքսորների, փախուստների, արտասահմանյան թափառումների և համառ պայքարի մի անընդհատ շղթա: Իր կյանքի զրեթե մի քառորդը նա անց է կացրել բանտերում և աքսորավայրերում:

Իեռ աշակերտական նստարանից, 1894 թվականին (Ձերժինսկին այդ ժամանակ սովորում էր Վիլնո քաղաքի գիմնազիայում) Ֆիլիքսը մտնում է սոցիալ—դեմոկրատական խմբակի մեջ: Այստեղ նա առաջին անգամ ծանոթանում է Մարքսի հեղափոխական ուսմունքին: Մի տարի անց արդեն նա ինքն է տարածում այդ ուսմունքը Վիլնոյի գործարանային խմբակներում:

Նա ծայրից—ծայր շրջել և վողջ Լեհաստանն ու Լիտ-
վան: Կովնոյի բանվորները նրան ճանաչում էին վորպես
տաղանդավոր ագիտատոր: Նրան տեսել են իրենց շարքում
Դոմբրովոյի գործադուլավոր հանքավորները:

1. ԲԱՆՏԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԱՐՍՈՐՈՒՄ

Առաջին ձերբակալութիւնը: Ֆելիքսին յերեք տարով
աքսորում են Նոլինսկի Վյատկայի խուլ անտառները:
Բայց Ֆելիքսն այստեղ էլ չի հանգստանում և սկսում է
պրոպագանդ մղել բանվորներէ մէջ: ՅեՎ ահա մի նոր դա-
տավձիւ. «Լմբոստ բնավորութիւն և վոստիկանութիւն հետ
կռիվ սարքելու համար» աքսորել 500 վերատ ավելի հյու-
սիս՝ Կայգորոգսկոյէ գյուղը:

Բայց Չերժինսկին լերկար չի ֆուում աքսորում: Նա
փախուստի ծրագիր է մշակում և այն իրագործելու միջոցը
գտնում: Ֆելիքսը մի վտանգավոր ճանապարհորդութիւն
ձեռնարկելով՝ ձկնորսական նավակով փախչում է դեպի
Կամա գետի ափունքները: Չերժինսկին շտապում է Վիլնո:
Այդ 1899 թվականին էր:

Մի քանի ամիս հետո Ֆելիքսը նորից ընկավ վոստի-
կանութիւն ձեռքը: ՅեՎ նորից սկսվեցին թափառումները
բանտից—բանտ: Չերժինսկուն նստեցրին Վարշավայի
մոռլ միջնաբերդի 10-րդ պավիլիոնը, վորտեղից նրան
տեղափոխեցին Սեդլիցկի բանտը:

Չափազանց փոքր լերկնքի մի կտոր էր միայն լերևում
բանտի լուսամուտից, խիստ ամուր էյին բանտի խցի ճա-
ղերը և դարշահոտ էր այնտեղի սղը: Բայց Ֆելիքսը չի վնաս-
վում: Նա լերագում է պայքարի մասին:

Դեռ իր առաջին աքսորավայրից՝ Նոլինսկից, Ֆելիքսը
գրում է իր քրոջը.

«Կյանքը կարող է ինձ միայն վոչնչացնել, ճիշտ այն-
պես, ինչպես մորթիկը տաղալում է դարավոր կաղնին,
բայց ինձ լերբեք չի փոխի...»

Իմ պայքարի սահմանագիծը կարող ե լինել մի-
այն գերեզմանը»:

1902 թվականն ե... Չերժինսկուն դատապարտում
են աքսորի: Յերկար ու դժվարին ե կայանից կայան
դեպի Արևելյան Սիբիր ձգվող ճանապարհը՝ սկսած մի
առաքման բանտից մինչև ոյուսը: Ահա այդ բանտերից
մեկը, վորի մասին չերզում ելին.

Հեռավոր Իրկուսկի յերկում,

Չույց խոռո ժայռերի միջին;

Վիքիսարի պարսպով պասած

Ամբոցն ե Ալեխանդրյան կանգնած:

Այդ բանտի հսկիչներն իրենց գաժանոթ թյամբ հայտնի
ելին ամբողջ Ռուսաստանում: Չերժինսկին իր ընկերների
հետ վորոշեց բանտում բուսա կազմակերպել: Դա մի
խիզախ վորոշում եր: Կայանավորները «Տարագիրների
հանրապետութուն» կազմակերպելով հրաժարվեցին յին-
թարկվել իշխանությանը: Բանտի տանիքին բարձրացրին
մի կարմիր դրոշ, վորի վրա գրված եր «Ազատութուն»:

Յեվ կալանավորները Չերժինսկու դեկավարությամբ
հաղթանակ տարան: Բանտային կյանքի սպալմանները
բարեկամվեցին:

Ալեքսանդրյան ամրոցից Չերժինսկուն ուղարկեցին
մի խուլ վար՝ Վիլյուսկի: Այնտեղ նա պիտի հինգ տարի
մնար, վորպես աքսորական: Բայց ժանդարմներին չհաջող-
վեց Չերժինսկուն նուշխիսկ մինչև Վիլյուսկ հասցնել:
Յերբ կենա դետով առաջ ելին ընթանում, Ֆելիքսը
փախչելու մի ծրագիր գծեց և ոգավելով գիշերվա խա-
վարից՝ նավակով փախավ դեռ Վերխուենսկից: Յեվ այսպես
տարեց-տարի ձերբակալութուն, բանտ, աքսոր, փախուստ,
նորից ձերբակալութուն, նորից բանտ, նորից փախուստ:
1909 թվականին Վարշավայի բանտում նստած՝ նա գրում
եր իր որագրում:

«Բանում հասունացա յես, Եանջանքների ու մեծու-
թյան մեջ, կյանքի ու աշխարհի կարոսով... Այժմ յես
հպարտ եմ: Տեսնում եմ այս անհամար մասսաները, ժողով
արդեն ալեկոծվել են, փորել են հին կարգերի հիմքերը
և այդ մասսաների ներսում պատասխովում են նոր ուժեր՝ նոր
մարտերի համար: Յես հպարտ եմ, վոր նրանց հետ եմ,
վոր տեսնում եմ նրանց, զգում ու հասկանում եմ նրանց,
յե՛վ վոր անձամբ շատ եմ քառապել նրանց հետ...»:

1912 թվականին Ֆելիքսին նորից դատապարտեցին
9 տարվա տաժանակիր աշխատանքի: Բանտի ցուրտ
խուցերը մաշում էին նրա որդանիղմը: Բայց Ֆելիքսի
սիրան առաջվա պես չերիտասարդ եր:

Չերժինսկուն բանտից ազատեց միայն 1917 թվականի
փետրվարյան հեղափոխությունը: Բանտից նա ուղիղ գնում
է Մոսկովայի Կուսակցության կոմիտեն և աշխատանք
պահանջում: Կուսակցությունը նրան ուղարկում է Պետրո-
զրադ: Չերժինսկին ակտիվ կերպով մասնակցում է
Հոկտեմբերյան զինված ապստամբության նախապատ-
րաստմանը: Նա Ստալինի կողքին է: Նրա հետ միասին
միկնուլն շտաբումն է՝ Ռազմահեղափոխական կոմիտեում:

2. ԱՌԱՋԻՆ ՉԵԿԻՍՏԸ

Իշխանութիւնն անցալ Խորհուրդներին: Բայց հեղափոխութեան թշնամիները՝ մենշեվիկները, եսերները և այլ հակահեղափոխականներն աշխատելով ոտար պետութիւններէ հետախուզութիւններէ առաջադրանքով՝ ապստամբութիւններ ելին պատրաստում, դավադրութիւններ լարում:

Պետք էր պաշտպանել հեղափոխութեան նվաճումները: Պետք էր մի որգան, վոր անողոք դատաստան տեսներ բոլոր հակահեղափոխականներէ ու սարոտաժ անողներէ հետ: Յե՛վ ստեղծվեց այդ որգանը: Լենինն իր սեփական ձեռքով գրում է արձանագրութեան մեջ. «Հանձնաժողովն անվանել ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդին կից Համառուսական Արտակարգ Հանձնաժողով՝ հակահեղափոխութեան ու սարոտաժի դեմ պայքարելու համար և հաստատել այն»:
Յե՛վ նրա ղեկավարութիւնը հանձնում է Չերժինսկուն: Այսպես ծնվեց առասպելական Վեչեկան—հեղափոխութեան ահարկու սուրբ: Քանի խորամանկ, նենդ ու ճարպիկ թշնամիներ է վորսացել նա: Քանի քանի վոճրապարտ հղացումներ է բաց արել Ֆիլիքսի անողոք ձեռքը:

Ընկեր՝ Ստալինը Ֆելիքսին անվանել է «բուրժուազիայի սարսափ»: Չերժինսկին այրվում էր աշխատանքում: Նա անխոնջ էր: Գիշեր ցերեկ շարունակ աշխատում էր սքանչելի հոգու տեր այդ մարդը՝ կազմակեր-

1) ВЧК—Всероссийская Чрезвычайная Комиссия—Համառուսական Արտակարգ Հանձնաժողով:

պելով Վեչեկայի աշխատանքը և մերկացնելով թշնամիների մեքենայութունները: Մնվում եր նա հենց այնտեղ, իր աշխատանքային կարիներում, ազած ձկով, խաշած կարտոֆիլով և այնտեղ էլ, շիրմայի հետևը հանգստանում եր չոր թախախ վրա: Բայց արգլնք դա հանգիստ եր: Շարունակ մարդիկ ելին դալիս, զանդահարում ելին հեռախոսները:

Չերժինսկին 1919 թվականին գրում եր.

«Յես գտնվում եմ պայառի հենց կրակի մեջ: Հանգիստ չունեցող զինվորի կյանք ե դա. վորովհետեւ պեժ ե փրկել վառվող տունը: Ժամանակ չկա մերոնց յեվ իմ մասին մտածելու: Ա. խասաճնն ու պայառը դոխայիս են»:

Պետրոգրադում սպանված ե Ուրիցկին: Թշնամիներն անցան տեւորի: Յեվ Չերժինսկին գնում ե Պետրոգրադ:

Անձամբ հարցաքննում տեւորիսաներին: Բայց մի նոր կրակոց տեղի ունեցավ Մոսկվայում: Եսերուժի Կապլանի թունավորված գնդակը խոցեց կենիներն: Յեվ Ֆելիքսն արգեն շտապում ե Մոսկվա: Գնացքները լեփ—լեցուն են, բայց դա չի շփոթեցնում նրան: Նա մեկնում ե տիֆոզային շերմավագանի (теплушка) թափարգելի (բուֆեր) վրա կանգնած...

Կուչակը ճեղքել ե ճակատն Ուրալում: Պերմը հանձնված ե: Չերժինսկին Ստալինի հետ միասին արևելյան ճակատն ե մեկնում հեռաքննելու Պերմի անկման պատճառները: Նրանք պարզում են, վոր ճակատը ճեղքվելու հանցավորը Սրիկա Տրոցկին ե: Ստալինն ու Չերժինսկին փրկում են գրութունը:

Կուսակցութունը Չերժինսկուն ուզարկում եր ամենապատասխանատու ճակատամասերը: Կուսակցութունը Չերժինսկուն ե հանձնարարում քարձրացնել արանսպորտը: Նա լեռանդով կպչում ե և այս գործին: Նա Վեչեկայի

նախագահն և և միաժամանակ Հաղորդակցութեան Ճանապարհներէ ժողովոմբ:

Յերբ լերկրում շատ անապաստաններ կային՝ Ձերժինակին լավազուէն չեկիստական ուժերին ուղարկում և անապաստանութեան դեմ պալքարելու: Նրա նախաձեռնութեամբ սակզովեցին անապաստաններից կազմված առաջին աշխատանքային կոմունաներ: Նա Չերմորեն հող ևր տանում մանուկների մասին:

Պետք ևր վերականգնել պատերազմի տարիներին քայքայված արդյունարեբութունը: Ո՞վ և գլխավորելու: Իհարկե Ձերժինակին: Կուսակցութունը Ձերժինակուն և հանձնում ժողովրդական անսեսութեան Գերագուէն Խորհրդի ղեկավարութունը: Նա իր ուսերին և վերցնում մի նոր վիժխարի բեռ: Միևնուէն ժամանակ Ձերժինակին շարունակում և ղեկավարել չեկիստներին: Նա առաջվա պես լեռանդով պալքարում և կուսակցութեան բոլոր թշնամիների՝ արողկիսաների և ղենովելականների՝ հեղափոխութեան դավաճանների դեմ:

3. ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԻ ԴԵՄ ՄՂԱԾ ԿՌՎՈՒՄ

1926 թվականի հուլիսի 20-ն է: Տեղի լե ունենում կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտեի պլենումը: Տրոցկիստներն ու զինովյեվականները ճգնում են հարձակվել կենտկոմի վրա:

Այդ ժամանակ տրոցկիստական—զինովյեվական վոն՝ մակի դեմ մի ցասումնալից ճառով հանդես ե գալիս Ջերժինսկին: Նա մեղադրում է նրանց հեղափոխութեան շահերին դավաճանելու մեջ: Նրա խոսքերը հնչում են պողպատի նման:

Արյունը լեռում է նրա ջերմ սրտում: Ֆելիքսն այդ սրիկաների հասցեյին շարտում է.

—... Դուք պոլիտիկանութեամբ եք զբաղվում, և վոչ թե՛ աշխատանքով: Իսկ դուք լավ գիտե՞ք, թե ինչու՞ն է իմ ուժը: Յես ինձ չերբեք չեմ խնայում: Յես չերբեք չեմ կեղծել:

Տրիբունից նա հեռացավ գրգռված և ձեռքը շղաձգորեն սրտին տանելով: Մի քանի ժամ հետո Ֆելիքսի բոցավառ ու կրքոտ սիրտը պայթեց: Ջերժինսկին մեռավ, ինչպես զինվորը կռվում:

Ստալինն այդ որերին Ֆելիքսի մասին ասել է. «...Ուզում ես մեկ խոսքով բնորոշել այդ յեռուն կյանքը—այրում: Այրում յե՞վ հերոսական խիզախություն՝ դժվարությունների դեմ մղած կռվում»:

Այսպես եր Զերժինսկին: Նա մի համարձակ ու խիզախ մարդ եր: Նրան անվանում ելին յերկաթլա Ֆելիքս, հեղափոխութլան ասպետ: Նա անհաշտ եր թշնամու նկատմամբ, արհամարհում եր յերկչոտներին և ատում եր սրիկաներին: Նա յերբեք չեր վախենում մահից: Մի անգամ քաղաքացիական պատերազմի տարիներին այսպիսի դեպք պատահեց: Դավաճան Պոպովի գորամասը ձերբակալեց Զերժինսկուն: Ֆելիքսն առանց ցնցվելու բռնեց թշնամու կրծքից և գոչեց.

— Սրիկա, այս ըոպելին տուր ինձ իմ ատրճանակը, վորպեսզի կարողանամ արձակել ձեր ճակատին: Դուք վախկոտ եք: Հեռացեք այստեղից...

Թշնամիները չհամարձակվեցին ձեռք տալ Ֆելիքսին: Նա ջերմորեն հավատում եր հաղթանակին և նվիրված եր կոմունիզմի գործին: Դեռ սև ռեակցիայի տարիներին, բանալի իր որագրերից մեկում Ֆելիքսը գրում եր.

«...յեթե սոցիալիզմի աստղը, ասպագայի աստղը իսկապես չլուսավորեք մարդկութլանը՝ չարժե՛ր ասլրել»:

Զերժինսկին յերկրի առաջին չեկիստն եր, Լենինի ու Ստալինի հավատարիմ զինակիցը: Նա միշտ անհաշտ պայքար եր մղում հեղափոխութլան բոլոր թշնամիների դեմ, կուսակցութլան թշնամիների դեմ, անողոք կերպով մերկացնում եր տրոցկիստներին, զինովլեվականներին և այլ հակահեղափոխականներին: Նրա ղեկավարութլան ներքո Վեյելա-Ոգեպետուն հեղափոխութլան անարկուստուն եր: Դավաճան Յագոդան փորձեց բթացնել այդ զենքը: Այժմ Ֆելիքս Զերժինսկու փառավոր տրագիցիաները վերականգնված են ՆԳՖԿ-ի որդաններում, վորոնք ղեկավարվում են Ստալինյան ժողկոմ Ն. Ի. Յեժովի կողմից:

Հգոր շոգեքարշերում, նոր քաղաքներում, վիթխարի
 գործարաններում, մանկապարտեզներում, փառապանծ
 ներքգործժողկոմատականների մեջ ապրում ե Զելիքսի
 անունը:

Յեվ իրավացի լե բանաստեղծ Մալակովսկին, վոր
 ասել ե.

— Այն պատանուն,
 վոր մտածում ե դասավորել
 իր կյանքն,

— Ու վորոտում ե,
 թե ում կյանքն ընդորինակի՝
 կասեմ

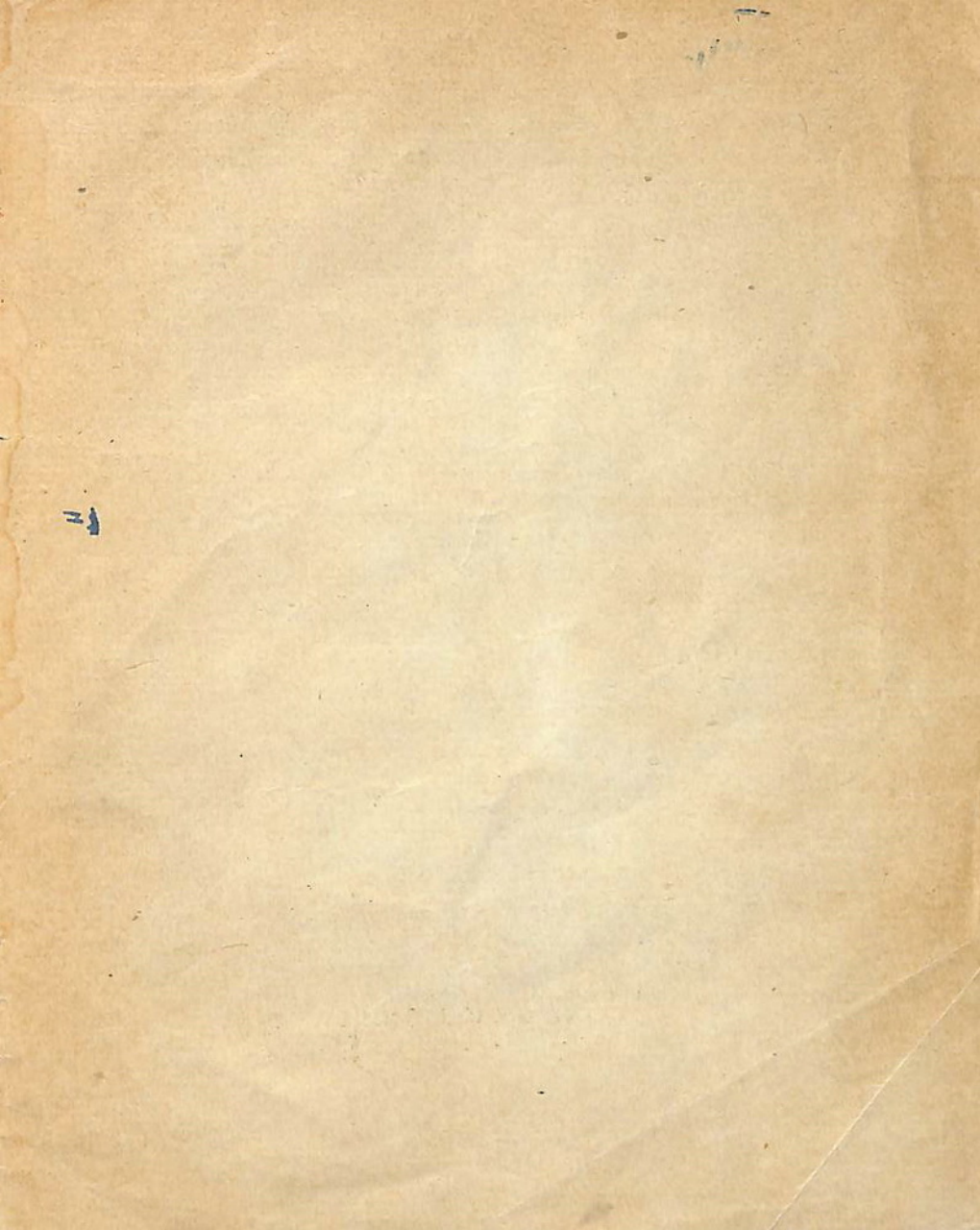
առանց մտածելու յերկար՝
 Ընկեր

Չերժինակուց
 Ընդորինակի:

6857
 A 1589

8784
 1588

ԳԻՆԸ 35-4110.

-044

260

A. II
7523

Б. ГОРИН
РЫЦАРЬ РЕВОЛЮЦИИ
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1938

Проб.